

Cím 1053 Budapest, Fejér György utca 10. I. emelet 3. a.
 Telefon 061 354-1073
 Fax 061 302-0194
 E-mail info@esoember.hu
 Honlap www.aosz.hu
 Adószám 19025915-1-41

Iktatószám: KI-105/2022
 Budapest, 2022. április 5.

Dr. Kozma Ákos
Alapvető Jogok Biztosa
 Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
 1055 Budapest, Falk Miksa utca 9-11.
 levelezési cím: 1387 Bp., Pf. 40.
panasz@ajbh.hu

Tárgy: panasz beadvány a dévaványai TL és Veres Gyula ellátott ügyében

Tisztelt Alapvető Jogok Biztosa!

Az Autisták Országos Szövetsége Kővári Edit elnök útján az alábbi

PANASZT

terjeszti elő.

Kérjük a T. Alapvető Jogok Biztosát, hogy a jelen beadványban foglalt tényállás és indokok alapján indítson vizsgálatot a dévaványai autista támogatott lakhatás (TL) (Kék Hold Ház, 5510 Dévaványa, Hold u. 1.) működésével kapcsolatban, különös tekintettel az ott lakó Veres Gyula (anyja neve: Varga Gabriella, szül. hely, idő: Pásztó, 1991. december 9., lakcím: 5510 Dévaványa, Hold u. 1.), autizmussal élő személy ellátására vonatkozóan.

Kérjük továbbá, hogy a T. Alapvető Jogok Biztosa tartson soron kívüli helyszíni vizsgálatot a fent megjelölt intézményben annak érdekében, hogy közvetlen tapasztalatot szerezhessen annak álláspontunk szerint alapvető jogokat sértő működéséről!

Veres Gyula cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll, gondnoka az édesanyja, Veres Gyuláné (születési név: Varga Gabriella, anyja neve: Rádi Etelka, szül. hely, idő: Nagybátony, 1960. augusztus 28., lakcím: 3073 Tar, Vidróczki út 6.), akinek meghatalmazását mellékelem.

Tényállás

Fent nevezett Veres Gyula sorsát az Autisták Országos Szövetsége évek óta figyelemmel kíséri, s ezen előzmények ismerete a vizsgálandó ügy szempontjából is releváns, így e tekintetben az alábbiakat kívánjuk kiemelni:

Veres Gyula 1998-ban kapott autizmus diagnózist az Autizmus Kutatócsoport Gyermekek és Ifjúságpszichiátriai Ambulanciáján, mely időponttól kezdődően folyamatosan az Ambulancia gondozásában áll. Ekkoriban Veres Gyula már számos alkalommal részesült pszichiátriai kezelésben heteroagresszív magatartása miatt, mely különböző gyógyszerkombinációk alkalmazása mellett sem javult tartósan. Nevezett **2013-ban** került bentlakásos intézménybe, amikor a **Hejőbábai Pszichiátriai Otthon** (3593 Hejőbába, Széchenyi u. 94.) lakója lett, de az ottani ellátás nem volt megfelelő egy autista ember számára, ezért édesanyja másik intézményt keresett, ám mindenhol elutasították őket azzal az indokkal, hogy nincsenek fölkészülve autista személyek ellátására, vagy nem is kapott

választ megkeresésére. A Borsodivánkai Pszichiátriai Betegek Otthona egy időre fogadta Veres Gyulát, de hamarosan ismét visszakerült Hejőbábara.

Az édesanya és gondnok végül 2015-ben szövetségünk segítségét kérte a fia számára fogyatékoságának megfelelő speciális ellátást nyújtani képes intézmény megtalálásához. A szaktárcával folytatott érdekvédelmi levelezésünkben ezt követően gyakran hivatkoztunk Veres Gyula esetére.

2018-ban Veres Gyuláné veres nyomait fedezte fel fia testén, kérte, hogy vizsgálják ki a történeteket. Az AOSZ elnöke az SZGYF illetékes vezetőjével együtt személyesen járt a hejőbábai intézményben, ahol azt a tájékoztatást kapták, hogy az intézmény följelentést fog tenni a rendőrségen. Ez azonban nem történt meg, nem indult vizsgálat, nyomozás az ügyben.

2019.05.19.-én a hejőbábai intézmény aztán végleg felmondta az ellátására vonatkozó szerződést, arra hivatkozva, hogy állapota, viselkedése olyan mértékben leromlott, hogy ellátását az intézmény kellő szakértelem hiányában nem tudja tovább vállalni. Az AOSZ a minisztérium (EMMI) és az állami fenntartó (SZGYF) segítségét kérte a megoldáshoz, és annyit sikerült elérni, hogy az állami fejlesztésként Dévaványán létrehozandó autizmus-specifikus támogatott lakhatásban (továbbiakban: TL vagy dévaványai TL) Veres Gyulát is ellátják majd, de addig is maradjon Hejőbábában, mert az édesanya saját betegsége miatt otthonában egyáltalán nem tudja gondozni a fiát.

2020-ban a hejőbábai intézmény három dolgozója magánszemélyként feljelentette Veres Gyulát bántalmazás miatt. A tiszaujvárosi ügyészség „közfeladatot ellátó személy elleni erőszak és testi sértés” miatt vádat emelt. Féltő volt, hogy bár Veres Gyula fogyatékosága miatt nem büntethető, az elkövetett cselekmények súlya miatt mégis kényszergyógykezelését fogja elrendelni a bíróság. Ennek végrehajtására az IMEI-ben került volna sor, ahol Veres Gyula végképp nem kaphatott volna autizmus-specifikus ellátást, ezért esélye sem lett volna onnan kikerülni. Az AOSZ fölvette a kapcsolatot a kirendelt védővel, az IMEI-vel, és állásfoglalásokat küldött a bíróságnak.

Időközben, a büntetőeljárással párhuzamosan, **2021 elejére elkészült a dévaványai TL, így Veres Gyulát 2021. március 10-én átköltöztették,** és Török Tímea szakmai irányításával, Kővári Edit elnök és az AOSZ szakmai támogatásával megkezdődött Veres Gyula életének új, kezdetben egyértelműen sikeresnek ígérkező felépítése. Édesanyja is boldog volt, mert rendszeresen kapott tájékoztatást, fotókat arról, hogy fia örömmel vesz részt a foglalkozásokon, nincs panasz a viselkedésére. **A bíróság megkeresésére a fenntartó, az SZGYF írásban nyilatkozott, hogy Veres Gyula speciális ellátása biztosított a dévaványai autizmus-specifikus támogatott lakhatásban.** A 2021. június 23-án megtartott tárgyalásra a bíróság tanúként beidézte és meghallgatta Török Tímea szakmai vezetőt és Kővári Edit AOSZ-elnököt is, majd felmentette Veres Gyulát. **A 8.B.391/2020/3. számú büntetőügyben született felmentő ítélet tehát pontosan azt bizonyítja, hogy Veres Gyula viselkedése, magatartása nem veszélyeztető, ha megfelelő autizmus-specifikus környezetben van, s ezen feltételek megteremtésére a dévaványai TL a legalkalmasabb magyarországi intézmény, hiszen pontosan e céllal jött létre vagyis, hogy a súlyos, kihívást jelentő viselkedést tanúsító autista személyek ellátását megoldja, az ahhoz szükséges feltételeket maradéktalanul biztosítsa.**

Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a dévaványai TL kiemelt támogatású, hiánypótló állami fejlesztésként, többéves előkészítés után létesült azzal a céllal, hogy 9 fő autizmussal élő személynek – elsősorban olyanoknak, akiknek különös kihívást jelentő viselkedésük miatt az ellátása évek óta megoldatlan volt - nyújtson szakszerű, fogyatékoságukból eredő speciális szükségleteiknek megfelelő ellátást. A dévaványai fejlesztésre konkrétan hivatkozott, annak rendkívüli jelentőségét emelte ki maga a szaktárca – az EMMI szociális államtitkársága - és a fenntartó - a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság - , amikor a T. Biztos az AJB-1572/2021 számú, szintén az autizmussal élő személyek intézményi ellátásával foglalkozó jelentésének készítése keretében kérdést intézett hozzájuk a különös kihívást jelentő autista személyeknek ellátást biztosító intézményi férőhelyek fejlesztésére vonatkozóan (AJB-1572/2021 számú jelentés, 5-6-7. oldal).

Szövetségünk intenzíven, saját anyagi eszközeinek felhasználásával is támogatta a fejlesztést mind érdekvédelmi, mind – szakmai partnereink bevonásával - szakmai szempontból, hiszen évek óta jeleztük a szaktárca felé, hogy egyáltalán nincs olyan lakhatást is nyújtó komplex szolgáltatás Magyarországon, mely a különös kihívást jelentő viselkedést mutató autista személyek ellátására megoldást kínálna. Ugyanakkor tapasztalataink szerint drámai mértékben nő az ilyen ellátást igénylők száma, sőt, az igény egyre fiatalabb életkorban jelenik meg. A fejlesztés jelentőségét nem az újonnan létesülő férőhelyek számában láttuk, hanem abban, hogy létrejöhet egy szakmai működési struktúra, ami további intézmények számára szolgál mintául.

Megemlítendő az a körülmény is, hogy a dévaványai helyszínre azért esett a választás, mert Békés megye nagy szakértelemmel bíró szakemberekkel rendelkezik, az AUT-PONT Alapítvány autizmus-szakmai szempontból kiemelkedő színvonalú intézményt működtet - mindez hosszú távú szakmai együttműködést biztosíthatott volna, hasonlóan a Vésztői Sérült Gyermekekért Egyesület nappali és bentlakásos ellátást nyújtó szolgáltatásaihoz. Mindkét civil fenntartású intézmény két évtizednyi tapasztalattal, szakmai gyakorlattal bír az autizmus-ellátás területén.

A dévaványai TL működésének első három hónapja Török Tímea szakmai vezető irányítása alatt nagyon ígéretes, biztató volt. Török Tímea maximálisan követte az autizmus szakmai szempontokat, elfogadta és igényelte az AOSZ szakmai támogatását. Szövetségünk képviselőjében Kóvári Edit személyesen is több alkalommal nyújtott segítséget, adott tanácsot, a covid alatt is hetente egy alkalommal személyesen megjelent az intézményben, hogy a TL munkatársai számára szemléletformálást, szakmai támogatást biztosítson. Ezen túlmenően az AOSZ az akkor zajló Autizmus alapképzésében előnyben részesítette a TL dolgozóit, s azt is elérte, hogy az FSZK-nál a kifejezetten autizmus témájú Ö.T.V.E.N elnevezésű képzést meghirdessék és azon a fent nevezett Török Tímea, valamint szintén a TL-ben dolgozó Szabó Mária fejlesztőpedagógus is részt vegyenek. Mindezen támogatás mellett az első lakó, Veres Gyula ellátásának megszervezése jó úton haladt, és megkezdték a második lakó integrálását is.

Török Tímea azonban saját helyi, felső szintű vezetőitől nem kapta meg a szükséges támogatást, pozíciójából elmozdították, vezetői kompetenciáit megvonták, amikor a térség szociális intézményeit érintő, központilag irányított átszervezés keretében az addigi szakmai irányítótól, a Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrumtól (5630 Békés, Farkas Gyula u. 2.) a Békés Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Központoz (5600 Békéscsaba, Degré u. 59.) került a dévaványai TL szakmai irányítása, és **Sziszák Katalin lett az új intézményvezető 2021. július 1-től.** Ezt követően a dévaványai TL folyamatosan azt jelezte, hogy nem tudja biztosítani Veres Gyula ellátását, a kihívást jelentő viselkedés megnyilvánulásait nem tudják kezelni. Egyre gyakrabban került sor a mentők, majd később a rendőrség kihívására, illetve az ellátott kórházba (sürgősségi osztály, pszichiátria) szállítására. A dévaványai TL ettől kezdve arra törekedett, hogy Veres Gyulát másik intézménybe helyeztesse át. Szövetségünk ebben az időszakban azon dolgozott, hogy egy állandó szakértőt bocsásson az SZGYF fenntartásában lévő intézmények rendelkezésére, aki rendszeresen látogatná az autista személyeket gondozó intézményeket, és tanácsaival segítené ellátásuk szakszerű megszervezését. Erre a közreműködésre a szakmailag elismert, tapasztalt, az intézményi ellátásban is kompetens autizmus-szakértőt, Prekop Csilla gyógypedagógust kértük föl, és 2021. áprilisától megkötöttük az SZGYF-fel azt a megállapodást, melynek keretében szakértői támogatást igényelhetnek az állami fenntartású intézmények.

Török Tímea szakmai vezető leváltása után a dévaványai TL már nem tudott megfelelő szemlélettel, hozzáállással működni, ennek eredményeképpen pedig **Veres Gyula dühkitörései egyre gyakoribbá váltak,** a beszámolók szerint többször fizikailag is a gondozók ellen fordult. **2021 őszén szinte naponta hívtak hozzá mentőt vagy a rendőrséget, közel húsz alkalommal szállították be a békéscsabai kórház sürgősségi osztályára, illetve két alkalommal pszichiátriai kivizsgálásra, gyógyszerbeállításra is sor**

került a gyulai kórházban. Veres Gyula ellátása ad hoc jellegűvé vált, az irányítás teljes mértékben kicsúszott a TL vezetőségének kezéből. Az egészségügyi ellátások dokumentációját beadványunkhoz mellékeljük, de egy táblázatot is készítettünk a könnyebb áttekinthetőség érdekében. A sürgősségi osztály rendszeresen jelezte, hogy Veres Gyula problémáit nem az amúgy is túlterhelt kórházi ambuláns ellátásban, hanem helyben, az őt ellátó intézményben kellene megoldani. Rögzítésre került az is, hogy bár a **beszállítás okát majdnem mindig az érintett „agresszív” viselkedésében jelölték meg, a kórházi ellátások során soha nem tapasztaltak agresszivitást**, Veres Gyula nyugodtan, sőt, a tőle elvárható szinten együttműködően viselkedett.

Ennek ellenére a **TL vezetése** azonban egyre határozottabban és nyíltabban arra **törekedett, hogy Veres Gyulát** eltávolítsák a TL-ből, **„zárt intézménybe” helyezték át**. A „zárt intézmény” követelése megjelenik mind a TL pszichiáter orvosának, dr. Fekete Klára főorvosnak, mind a TL kezelőorvosának, dr. Imre Gábor szakorvosnak a szakvéleményeiben. Sőt, utóbbi még tovább megy, megkérdőjelezi Veres Gyula autizmus diagnózisát, és viselkedésproblémáiról kijelenti, hogy az „nem akut pszichiátriai kórképnek minősül, hanem a kriminalizmus körébe tartozik!!!”. Kiemelendő körülmény még, hogy a jelen beadványhoz csatolt dokumentumokból megállapíthatóan **Veres Gyula gyógyszeresintje a dévaványai TL-ben tartózkodása idején többször a toxicitás határán volt, s rendszeresen DEPO injekcióval kezelték**, ahelyett, hogy az autizmus-specifikus feltételeket biztosították volna számára. **Hangsúlyozandó, hogy mindez azon intézményi ellátás keretében történt és azon intézmény orvosának szakmai véleménye, amelyet a szaktárca és az állami fenntartó autizmus-specifikus mintaintézményül szánt!**

A dévaványai TL fenntartója **2022. január 15-től** a Szolnok Megyei SZGYF Kirendeltség alatt működő **„Fenyves Otthon” Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Fogatékosok Otthona** (5349 Kenderes-Bánhalma, Tanya 34.) lett. Az új fenntartóval Szövetségünk jó szakmai kapcsolatokat próbált kialakítani, ám a nevezett fenntartó ezelől határozottan elzárkózott, s kifejezésre juttatta, hogy a továbbiakban a dévaványai TL alapvető feladatát - a különös kihívást jelentő autista személyek ellátását - nem kívánja biztosítani. Ugyanakkor az AOSZ álláspontja szerint a **dévaványai TL - legfőképpen Veres Gyula ellátott állapotának kritikus leromlásában megnyilvánuló - kudarc az érintett alapvető jogait sérti, és egyben felhívja a figyelmet a még mindig fennálló rendszerszerű problémákra, továbbá olyan mértékben hátráltatja az érdekvédelmi munkánkat, hogy a történetek feltárása, tisztázása nélkül lehetetlen kellő következetességgel továbblépni**. Szövetségünkhöz folyamatosan érkeznek a megkeresések, hogy segítsünk intézményt találni a súlyos viselkedésproblémával küzdő autista személynek, de a dévaványai TL-t a jelen helyzetben, a történetek után nem tudjuk jó szívvel ajánlani autizmus-specifikus ellátóhelyként. A dévaványai TL lakhatás 9 főre engedélyezett, de információink szerint mind a mai napig nem történt meg a 9 fő beköltözése, hosszú hónapokig mindössze két lakója volt a TL-nek. Jelenleg nincs információnk arról, hogy az induláskor a szakmai létszám és a bérezés az AOSZ szakmai irányelvében foglaltak szerint biztosított volt, vagyis a dolgozók emelt bérezéssel, magasabb szakmai létszámban voltak-e hozzárendelve a TL-hoz.

A TL szemléletéből fakadó jogok azonban nem valósulnak meg. Ismereteink szerint az ott élők korlátozva vannak a szabad mozgásban, étkezésüket a nagy intézményből biztosítják számukra, Veres Gyula fogászati problémáinak jelentkezésétől számítva három hónap telt el, mire az altatásos beavatkozásra sor kerülhetett, ám ezt is az édesanyjának kellett telefonon megszervezni, előkészíteni, miközben Veres Gyula folyamatosan panaszkodott és a fogát fájlalta. A TL-ben eleinte placebo adtak neki, mikor panaszkodott, csak később kapott fájdalomcsillapítót. Altatásos fogászati ellátását a Szegedi Klinikán vállalták, ahol 2022. március 4-n végül két fogát kihúzták, ötöt betömtek.

Feltételezhető, hogy 2022 első hónapjaiban az állandó fogfájás jelentősen befolyásolta Veres Gyula állapotát, viselkedését. Míg korábban a kórházi kezeléseik alkalmával mindig békés, együttműködő volt, a **2022. január 25-n a békéscsabai kórház sürgősségi osztályán majd a gyulai kórház pszichiátriáján történt kezeléseik alkalmával** azonban az orvosi dokumentáció szerint „rátámadt” az egészségügyi ellátó személyzetre. **A kórház följelentést tett**, melynek következtében a **rendőrség**

jelenleg a 04010_66_2022.bü számon nyilvántartott ügyben vizsgálódik, eddig igazságügyi elmeorvosi szakértő kirendelésére és Veres Gyula vizsgálatára került sor. Figyelemre méltó, hogy a kórházi zárójelentés súlyos sérülés okozásáról beszél, a rendőrségi határozatban azonban 8 napon belül gyógyuló, könnyű sérülés van említve.

A rendőrségi feljelentésen túl a gyulai kórház pszichiátriai osztálya (Békés Megyei Központi Kórház Pándy Kálmán Tagkórház, Gyula) sürgősséggel kezdeményezte az illetékes gyámhivatalnál az édesanya elmozdítását gondnoki tisztségéből azzal az indoklással, hogy Veres Gyula az édesanyja korlátoltága, a fia állapotának reális felmérésére való képtelensége miatt nem kerülhetett eddig a neki megfelelő, zárt intézménybe. Ezzel az édesanyára nehezedő, a fia pszichiátriai intézetbe juttatását célzó nyomásgyakorlás új szintre lépett. Az édesanyát **2022. február 21-n és 28-n hallgatta meg a gyomaendrődi gyámügy dévaványai hivatala**. Az édesanya két levélben írásban is összefoglalta észrevételeit, **csatolva** több dokumentumot hivatkozással, köztük a **Budapest Főváros Kormányhivatala Rehabilitációs Hatósági és Orvosszakértői Főosztály 2022.02.03-n kelt szakvéleményét, mely szerint a Veres Gyulának javasolt ellátási forma a támogatott lakhatás**. A gyámhivatali meghallgatáson az édesanya világossá tette álláspontját, mely szerint ma már ő maga is el akarja hozni a fiát Dévaványáról, de nem azért, mert a támogatott lakhatás formát nem tartja megfelelőnek a fia számára, hanem azért, mert a dévaványai TL nem képes megszervezni és tartósan biztosítani egy viselkedésszabályozással küzdő autista személy szakszerű speciális ellátását. **A gyámhatóság a 2022. március 9-n kelt végzésében (ügyiratszám: BE-03/12/230-18/2022.) megszüntette a gondnok elmozdítása ügyében indított vizsgálatot, és Veres Gyulánét megerősítette gondnoki tisztségében.**

Ugyancsak a 2022 január vége - február eleje közti időszakban történhetett, hogy **eltört Veres Gyula orra - nem tisztázott, hogy milyen körülmények között**. Az édesanya vette észre a 2022. február 21-n a TL-ben tett látogatása alkalmával, hogy a fia orra meg van dagadva, lila, és erősen fáj. A gondozóktól azt a felvilágosítást kapta, hogy már így jött vissza a békéscsabai SBO-ról, ám az akkor keletkezett **kórházi dokumentációban ennek nincs nyoma, és a TL-ben sem készült róla jegyzőkönyv**. Emiatt az édesanya és gondnok panaszt tett a TL vezetőségénél. A orrcsont törésének tényét a 2022.02.24-n kelt röntgen lelet megerősítette. Miután nem kapott választ, **Veres Gyuláné 2022. március 21-n kelt levelében megkereste az illetékes betegjogi és ellátottjogi képviselőket**, hogy indítsanak vizsgálatot az orrcsont-törés körülményeinek tisztázására.

Szövetségünk álláspontja Veres Gyula ellátásával kapcsolatban mindvégig változatlan volt és az is maradt: Veres Gyula autizmus és intellektuális képességszavar diagnózisai mellett, viselkedésszabályozással élő fogyatékos személy. Számára fogyatékos személyek szociális intézményében autizmus-specifikus ellátást kell nyújtani. **A fogyatékoságaiból eredő speciális szükségletei szerinti ellátásra sem az egészségügyi pszichiátriai intézmény, sem a büntetés-végrehajtás hatáskörébe tartozó kényszergyógykezelés nem alkalmas, állapotának további romlását eredményezheti**. Veres Gyulának alapvető joga, hogy a fogyatékoságának megfelelő ellátásban részesüljön. Szövetségünk írásban is kifejtette véleményét és **szakértői javaslatot tett** Veres Gyula ellátásával kapcsolatban (KI-1070/2021 iktatószámú levél az EMMI-SZGYF részére 2021. december 16-n, mellékletében Prekop Csilla gyógypedagógus konkrét lépéseket tartalmazó, konstruktív javaslata **Veres Gyula rehabilitációjára vonatkozóan**).

2022. február 23-n egy háttér-egyeztetésre került sor Veres Gyula elhelyezése ügyében az SZGYF illetékesei és Kővári Edit AOSZ-elnök részvételével. Szóbeli **megállapodás született arról**, hogy Veres Gyula részére lakók cseréjével **helyet lehet biztosítani a Zala Megyei Szivárvány Egyesített Szociális Intézmény (8776 Magyarszerdahely, Újnépmező 9.) szakmai irányítása alatt álló, 30 fős pölöskefői intézményben**. Utóbbi azonban lakóotthon, tehát a támogatott lakhatásra szóló alapvizsgálati szakvéleményhez nem illeszkedik - az ellentmondás feloldásának módját meg kell találni. Az édesanya nyitott volt erre a megoldásra, mert látta, hogy fia szakszerű ellátásának megszervezése Dévaványán

nem fog megvalósulni, ám azt sérelmezte, hogy fia **átköltöztetése 2022.03.25-n** végül minden előkészítés nélkül, mind a fia, mind a fogadó intézmény számára váratlanul ment végbe, ami autizmusban különösen nagy teherterhelés. Az átköltöztetés napján az édesanya még meglátogatta fiát, és döbbenetesen látta, hogy **össze van verve, a feje bekötve. Az okokról nem kapott felvilágosítást, jegyzőkönyv, láttelep nem készült. Az édesanya készített fotókat**, és követelte, hogy készüljön láttelep. A dévaványai ügyeleten végezték el a vizsgálatot, de fia orvosi ellátására már nem került sor. Miután Veres Gyula megérkezett Pölöskefőre, kivizsgálás céljából bevitték őt a nagykanizsai kórház pszichiátriájára, ahol végre megkapta a sérülései súlyosságának megfelelő orvosi ellátást, kezelést. **A történetek miatt az édesanya 2022.04.04-n kelt levelében megkereste a dévaványai TL ellátottjogi és betegjogi képviselőjét, és kérte, hogy tegyenek rendőrségi följelentést.**

A dévaványai TL-ben észlelt szakmai hiányosságok

A vonatkozó jogszabályi rendelkezéseken és a 2020. EÜK. 12. szám EMMI irányelv 3 Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az autizmusról/autizmus spektrum zavarokról (hatályos: 2020.07.16-tól) irányelveken (továbbiakban: autizmus szakmai irányelvek) túl az alábbi speciális szakmai, módszertani dokumentumok, programok álltak a dévaványai TL rendelkezésére a szolgáltatás kialakítása és működtetése érdekében:

- „IRÁNYELVEK Az autizmussal élő személyek számára nyújtott szociális szolgáltatások autizmus-specifikus feltételrendszerének kialakításához (2019)” című dokumentum, amelyet az AOSZ szakértő vezetésével és a két évtizede eredményesen működő civil szolgáltatókkal közösen dolgozott ki és kezdeményezte annak kötelezően alkalmazandó szakmai szabályozóként történő elismerését,
- az AOSZ szükséglet felmérésben tapasztalt szakértők bevonásával a komplex szükségletfelmérő eszköz módszertani részére vonatkozóan kidolgoztatta az autizmus szempontokat, és kezdeményezte annak szabályozásba történő illesztését,
- „Autizmussal élő személyek támogatása a szociális ellátásban” című, minősített, a szociális ellátásban 40 pontot adó továbbképzési program elvégzésének ingyenes elérhetővé tétele a dévaványai TL autizmusban nem képzett dolgozói számára.

Az Autisták Országos Szövetségének a dévaványai TL szolgáltatásának kialakításához nyújtott szakmai javaslatai részben, vagy egyáltalán nem épültek be a tervezés, fizikai kialakítás, a munkatársak kiválasztása, képzése, felkészítése, az autista személyek egyéni szükségletek szerinti támogatása területén.

Az autizmus-specifikus szolgáltatás modellezését rendkívül megnehezítette, hogy a jelenlegi szabályozás jelentősen eltér az elvárásoktól, melyek az autista személyek jóllétét, érzelmi biztonságát, emberséges bánásmódot megkövetelő feltételeit biztosítaná. **A csupán jogszabályi megfelelés alapján kiválasztott dolgozók és a vezetés a szakmai szabályokat tartalmazó dokumentumokban foglaltakat nem ismerte, vagy nem értette meg**, de biztosan nem valósította meg, az AOSZ személyes, rendszeres támogatása és ösztönzése ellenére sem. **Sem a belső munkatársi team munkájában, sem a külső partnerekkel való szakmai együttműködésbe nem épültek be** az AOSZ által kidolgozott, fent megjelölt autizmus irányelvben, sem pedig az egészségügyi autizmus szakmai irányelvekben foglaltak.

Az igénybe vett egészségügyi szolgáltatásokban nem tapasztalhatóak az autizmus szakmai irányelvek előírásai, melyet az intézménynek kötelezően alkalmaznia kellett volna. Megjegyezzük, hogy e hiányosságra az AOSZ többször felhívta a figyelmet.

Előfordult, hogy az egészségügyi intézményben a diagnózisok között nem szerepelt az autizmus diagnózis.

A TL egészségügyi szolgáltatására szerződött orvosa Veres Gyula esetében megkérdőjelezi az autizmus diagnózist, az ellátott auto- és heteroagresszív magatartásának orvoslására egyetlen módszerként a fizikai korlátozás alkalmazását látja, valamint azon az állásponton van, hogy egy ilyen állapotú személynek "zárt intézményben" van a helye. Álláspontunk szerint ez az elavult, orvosi szemlélet szöges ellentétben áll a CRPD szellemiségével és ez a fajta attitűd egyszerűen megengedhetetlen, sőt kifejezetten káros egy támogatott lakhatás esetén, amely egyébként a CRPD szellemiségében létrejött jogintézmény.

Az autizmus módszertani ismereteket a dévaványai TL nem alkalmazta. Az AOSZ segítségével alkalmazott, autizmusban tapasztalt gyógypedagógus néhány hét után az intézményben felmondott.

Az autizmus ismeretek elsajátítása esetlegesen valósult meg. Az autista személyek mindennapi támogatásához elegendő, szakértői támogató segítséget az intézmény nem vett igénybe, a módszertanokat, irányelveket nem, vagy nem szakszerűen alkalmazta. Az AOSZ azt tapasztalta, hogy a fent említett okok miatt a szakmai támogatás ellehetetlenült, nem valósult meg szakértő bevonása, nem jöttek létre az autizmus ellátás alapvető feltételei sem, annak ellenére, hogy az EMMI-vel és az SZGYF-fel közösen álltunk ki ennek érdekében.

Valójában egy kisebb épületben a nagy létszámú intézmények gyakorlata folytatódott.

A támogatott lakhatás elvárásai sem valósultak meg:

- nem vették figyelembe az autista személy igényeit, speciális szükségleteit,
- ételt a nagy létszámú intézményből hoztak az ellátottaknak,
- a nappali szolgáltatást - melyet ugyanez a fenntartó hozott létre ugyanennek a fejlesztésnek a keretében - Veres Gyula nem látogathatta,
- ismereteink szerint nem biztosítják az ellátottak számára a vallásgyakorlást,
- az ellátottak mindennapi tevékenysége szegényes, fizikailag ugyanazon helyszínen tartózkodnak,
- az ellátottak szabad mozgásukban korlátozva vannak,
- a nem kívánt auto- és heteroagresszív magatartásokat gyógyszeresen, korlátozó intézkedések alkalmazásával kezelik,
- a dévaványai TL által az SZGYF vezetése részére készített összefoglaló Veres Gyula viselkedéséről a 2022.01.23-03.24. közötti időszakban szakmaiatlanságot, negativizmust tükröz, az érintett elutasítása, lekezelése, hibáztatása az alapvető attitűd.

Az EMMI által kitűzött cél - a különös kihívást jelentő autista személyek ellátása - így biztosan nem tud megvalósulni, a felvett autista személyek állapotában folyamatos romlás következett be, az autizmusból fakadó, kihívást jelentő viselkedéseik egyre súlyosabbá és veszélyeztetőbbé váltak, melyre a megoldást az intézmény a gyógyszeres kezelésektől várta (ami ugyancsak az autizmus-ismeretek, a módszertan alkalmazásának hiányára utal) és a kialakult helyzetért jelenleg a gondnokot és az AOSZ-t teszi felelőssé. Az autista személyeket az irányelvekben foglalt módszerek helyett napi szinten pszichiátriai szerekekkel nyugtatják, illetve a háziorvos elmondása szerint rendszeresen korlátozzák a gyulai kórházban. Mindennapossá vált, hogy mentőt, vagy rendőrséget hívtak a viselkedésproblémák kezeléséhez, mert a dolgozók féltek az ellátott személytől. Ismereteink szerint az intézmény szakmai segítséget olyan kis mértékben vett igénybe, hogy az nem volt elegendő az alapvető feltételrendszer megteremtéséhez és a viselkedés pozitív befolyásolásához.

Rendszerszintű visszasságok

A magyar szociális ellátórendszerben **továbbra is megoldatlan az autista személyek emberi méltóságát és alapvető érzelmi biztonságát eredményező szakszerű ellátás, különösen a súlyos állapotú, kihívást jelentő viselkedést tanúsító autista személyek ellátása, ami az érintettek életminőségét negatívan befolyásolja, így emberi méltóságának sérelméhez vezet.**

A jelenlegi szabályozási környezet nem írja elő kellően a feltételrendszer kialakításának és működésének szabályait, mivel abból **hiányoznak az autizmus ellátásra vonatkozó speciális rendelkezések**, így többek között nincs kötelezően alkalmazandó szakmai szabály szintjére emelve a fent megjelölt „**IRÁNYELVEK Az autizmussal élő személyek számára nyújtott szociális szolgáltatások autizmus- specifikus feltételrendszerének kialakításához (2019)**” elnevezésű szakmai dokumentum.

Nem létezik a szakmai feltételrendszer hiányosságait feltárni képes, külső ellenőrző mechanizmus, mely akkor tudna hatékonyan működni, ha az ellenőrzéshez szükséges szempontokat jogszabályok és irányelvek tartalmaznák, mert jelenleg az ellenőrzésnek az is gátja, hogy a vonatkozó jogi szabályozó eszközök nem tartalmazznak olyan kritériumokat, amelyeket autizmus ellátás esetén számon lehetne kérni.

Az eset kapcsán **átgondolandó a betegjogi és az ellátottjogi képviselő szerepe is, a felkészítésük során alkalmazott tananyag kiegészítése, átdolgozása,** ugyanis Veres Gyula ügyébe két ellátottjogi képviselő is bevonásra került, de ők egyáltalán nem látták problémának, hogy hozzájuk ennek kapcsán jelzés az ellátottak részéről nem érkezett, nem ismerték az autizmus sajátosságait és a létező autizmus irányelvről sem volt tudomásuk. A betegjogi és az ellátottjogi képviselő csak azt követően kapcsolódott be aktívan az érdekvédelembe, hogy az édesanya és gondnok erre külön levélben felkérte őket (2022.03.21. és 2022.04.04.). Megjegyzendő, hogy Veres Gyula jogtudatossága, jogérvényesítő képessége nem teszi lehetővé, hogy értse az ellátotti jogokat, az önérvényesítés lehetőségét, hiszen az autizmus a szociális, kommunikációs készségek hiánya, valamint az önálló tevékenységszervezés – kivitelezés területén tapasztalható fogyatékoság, vagyis nem várható el egy ilyen állapotú személytől az, hogy az őt ért vagy vélelmezett jogsértéseket jelezze, hiszen fogyatékosága pont ezen képességterületeket érinti hátrányosan.

Veres Gyula és a hozzá hasonló állapotú személyek viselkedésproblémáikról nem tehetnek, ugyanakkor a számukra, mint fogyatékosággal élők számára „dedikált” szociális ellátásban a jogaik súlyosan sérülnek, valamint az autizmus irányelvben foglaltak alapján megállapítható, hogy a kényszerszergyógykezelésüktől eredmény sem várható, vagyis végső soron ugyanebbe az ellátórendszerbe kerül majd vissza az érintett, ha a kényszerszergyógykezelése lezajlott. A dévaványai TL jelenleg rendszeresen rendőrségi segítséget kér Veres Gyulával szemben, ezért bármikor előfordulhat, hogy a hatályos jogszabályok értelmében bűnelkövetőnek, „visszaesőnek” azonosítja Veres Gyulát a rendszer, amint ez a fenti tényállásban rögzített korábbi büntetőeljárásban majdnem meg is történt. A szociális szolgáltatások hiányosságainak köszönhetően újabb intézményekben újra és újra ugyanaz a probléma súlyosbodik, egyik intézményből a másikba, az intézményekből pedig pszichiátriákra szállítják az ilyen állapotú személyeket, s mivel ellátni senki nem akarja, **folyamatosan fennáll annak a veszélye, hogy vagy rendszeresen korlátozó intézkedések alanyaivá válnak, vagy kényszerszergyógykezelést rendelnek el velük szemben.**

Ebből az okból az AOSZ elnöke egy alkalommal felkereste az IMEI főigazgatóját is. Az IMEI-nek van autizmusban képzett szakembere, de az intézet álláspontja is megegyezik az AOSZ-éval, vagyis ha állapotjavulást eredményezne is a kényszerszergyógykezelés, Veres Gyula ugyanebbe az ellátórendszerbe kerül majd vissza, ezért fogyatékosága és a szociális szolgáltatások felkészületlensége nem eredményezheti bűnelkövetővé válását, kényszerszergyógykezelését. Nem beszélve arról, hogy a büntetett vagy kényszerszergyógykezelt előélettel a kihívást jelentő viselkedésére sokkal súlyosabban reagálna az ellátórendszer.

Alapvető jogok sérelme

A fent leírtak álláspontom szerint az alábbi alapvető jogok sérelmét vetik fel:

Az **Alaptörvény II. cikke**, mely szerint: *“Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”* Veres Gyula és a hasonló állapotú fogyatékossgal élő személyek életminősége a jelenlegi szociális és egészségügyi ellátórendszerben nem biztosított, egy ilyen személy életútját fogyatékossga következtében a társadalmi elszigetelődés, a rendszeres kémiai és fizikai korlátozó intézkedések alkalmazása, valamint végső soron az ilyen személyek kriminalizálása jellemzi. **Emberi méltóságuk folyamatosan sérülni látszik, mert az Állam nem biztosítja számukra az állapotukhoz igazodó, szakszerű ellátást**, holott amikor ez rövid időre megtörténik - ahogy a dévaványi TL működésének első három hónapjában ez látható volt - akkor nyugodt, jól kezelhető, fejleszthető személyekké válnak. A megfelelő ellátás megszervezése tehát esetükben sem lehetetlen, de ehhez az ő szükségleteik helyes felmérése, középpontba helyezése, megfelelő szemlélet és főként komoly autizmus tudás, a szolgáltatások közötti erős team munka (rendkívül fontos az orvosokkal, a helyi lakossággal, a környezettel való együttműködés) az ellátórendszer részéről. Az ilyen személyek ellátására a “régi, jól bevált, nagy intézményi” szemlélet nem alkalmas.

Éppen ezért a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló **2007. évi XCII. törvény (CRPD) 26. cikkében foglalt rehabilitációhoz és habilitációhoz való jogok is sérülni látszanak**. Ezen cikk többek között az alábbiakat rögzíti:

“1. A részes államok megtesznek minden hatékony és szükséges intézkedést - ideértve a sorstársi segítségnyújtást is - annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára az élet minden területén biztosított legyen a legteljesebb függetlenség, a fizikai, mentális, szociális és szakmai képességek, valamint a teljes befogadás és részvétel elérése és megtartása. E célból a részes államok átfogó habilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokat és programokat hoznak létre, erősítik és kiterjesztik azokat, különös tekintettel az egészségügy, a foglalkoztatás, az oktatás és a szociális szolgáltatások terén, oly módon, hogy a habilitációs és rehabilitációs szolgáltatások és programok:

a) a lehető legkorábbi szakaszban kezdődnek, és az egyéni igények és képességek multidiszciplináris értékelésén alapulnak;

b) támogatják a közösségben való részvételt és az abba való befogadást, önkéntes alapon működnek, és a fogyatékossgal élő személyek lakóhelyéhez - a vidéki régiókat is beleértve - a lehető legközelebb vannak.

2. A részes államok támogatják a habilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokban dolgozó szakértők és személyzet képzésének és továbbképzésének fejlesztését.

Veres Gyula és a hasonló állapotú fogyatékos személyek alapvető jogai azért is látszanak sérülni, mert az Állam egyáltalán nem gondoskodik rehabilitációjukról, egyéni igényeiket és képességeiket nem veszik figyelembe ellátásuk során, nincsenek olyan ellátások, amelyek autizmus-specifikus fejlesztésüket, állapotuk szinten tartását lehetővé tennék - akár bentlakástól függetlenül is - továbbá lakóhelyüktől távol kényszerülnek (elvileg) nekik szánt ellátások igénybevételére, amely mind anyagilag, mind pszichésen megterhelő számukra és a családjuk számára is.

Ezen túl **sérülni látszik az Alaptörvény XIX. Cikk (1)-(2) bekezdésében foglalt szociális biztonsághoz való jog és a CRPD 28. cikkében foglalt megfelelő életszínvonal és szociális védelem iránti jogok**. E jogszabályhelyek rögzítik, hogy:

Alaptörvény:

"(1) Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.

(2) Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg."

CRPD: "1. A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek jogát a megfelelő életminőséghez saját maguk és családjuk számára, beleértve a megfelelő élelmet, ruházatot és lakhatást, továbbá az életkörülmények folyamatos javításához, és megteszik a megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy e jog érvényesülését bármiféle fogyatékossgon alapuló hátrányos megkülönböztetéstől mentesen védjék és támogassák.

2. A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek jogát a szociális védelemhez, valamint e jognak a fogyatékossgon alapuló hátrányos megkülönböztetéstől mentes gyakorlásához, és megteszik a megfelelő lépéseket e jog érvényesülésének védelmére és előmozdítására, beleértve azon intézkedéseket, amelyek:

a) biztosítják a fogyatékossgal élő személyek másokkal egyenlő hozzáférést a tiszta vízhez és biztosítják a fogyatékossgból fakadó szükségletekhez kapcsolódó megfelelő és megfizethető szolgáltatásokhoz, eszközökhöz és más segítségnyújtáshoz való hozzáférést;

b) biztosítják a fogyatékossgal élő személyek, különösen a fogyatékossgal élő nők és lányok, valamint a fogyatékossgal élő idősök számára a szociális védelmi programokhoz és a szegénység csökkentését célzó programokhoz való hozzáférést;

c) biztosítják a szegénységben és fogyatékossgal élő személyek és családjuk hozzáférést a fogyatékossg okán fellépő kiadásokhoz kapcsolódó állami támogatáshoz, ideértve a megfelelő képzést, tanácsadást, pénzügyi segítségnyújtást és a hosszabb ideig tartó gondoskodást;

d) biztosítják a fogyatékossgal élő személyek állami lakhatási programokhoz való hozzáférést;

e) biztosítják a fogyatékossgal élő személyek számára a nyugellátáshoz és a nyugdíjprogramokhoz való hozzáférést."

Veres Gyulát és a hozzá hasonló állapotban lévő személyeket fogyatékossguk miatt folyamatosan hátrányos megkülönböztetés éri az élet minden területén. Míg más fogyatékossgal élők számára a megfelelő szociális és egészségügyi ellátás többé-kevésbé biztosított, addig ők ezt nem kapják meg, életminőségük folyamatosan romlik, társadalmilag elszigetelődnek, és ahogyan panasz beadványunkhoz csatolt egyik levelében Veres Gyula édesanyja leírja ő maga is elszigetelődött, családja elfordult tőle, mert folyamatosan azon fáradozik, hogy fogyatékossgal élő, nagykorú gyermeke életét egyengesse, ami által ő is támadások kereszttüzébe kerül, lásd a szociális intézmény nyomásgyakorlása áthelyezés, gyógyszerelés stb. érdekében, továbbá megkérdőjelezi szülői/gondnoki kompetenciáit amiatt, mert kiáll gyermeke/gondnokoltja érdekei védelmében, hogy az ne kerüljön még rosszabb körülmények közé, lásd kilátásba helyezett gyámhatósági eljárás. Veres Gyula édesanyja bár egyéni szinten, az AOSZ közreműködésével látszólag segítséget kapott, közben a terhei nem csökkennek és megfelelő életminőség nem biztosítson fogyatékossgal élő fia, valamint az ő számára.

Sérülni látszik továbbá a CRPD 19. cikkében foglalt önálló életvitel és közösségbe való befogadás joga. A hivatkozott cikk az alábbiakat rögzíti:

"Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;

b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges;

c) a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek számára is, és igényeikhez igazítottak."

Veres Gyula és a hasonló állapotú fogyatékos személyek számára e jogok gyakorlása szinte elérhetetlennek tűnik, hiszen a szükséges segítségeket nem kapják meg, életük előrehaladtával a társadalomból egyre jobban kirekesztődnek és Veres Gyulát a dévaványai TL sem segítette abban, hogy életét közösségben élhesse, őt valahol befogadják, illetve elfogadják. Ha Veres Gyula nem talál befogadó környezetre és továbbra is hárítják az autizmus specifikus ellátását, akkor az életét veszélyeztető állapotba is kerülhet.

A leírtakból következik, hogy mivel a Magyar Állam fenti nemzetközi egyezményben foglalt kötelezettségeinek nem tesz eleget, **sérülni látszik az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése** is, mely rögzíti, hogy: "Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját."

Végezetül beadványunkhoz csatoljuk a bemutatott folyamatokkal kapcsolatban rendelkezésünkre álló dokumentumokat, valamint a Veres Gyula egészségügyi ellátását áttekintő táblázatot.

Tisztelettel

Kővári Edit
Kővári Edit
elnök

